

1.DEL: FILOZOFIJA IN TEOLOGIJA PRAVA

FILOZOFIJA PRAVA

Težave in nujnost filozofije prava:

Težave, ki izhajajo iz filozofije:

- Zanihanje, da bi bila filozofija znanost - sledi zanihanje, da je pravo znanost
- Koncentracija na materialne stvari
- Zanihanje, da lahko pridemo do poslednjega spoznanja stvari
- Skrčenje človeka na biološke danosti

Ali lahko utemeljimo pravo v Cerkev?

V središču je konkreten človek (iskanje sobivanja, definiranja, da bi lažje dosegli svoj cilj) => pravo ima torej izvor v človeku.

Težave, ki izhajajo iz prava:

- Enačenje prava z zakonom – pravo je nek okvir iz katerega izhaja zakon
- Omejitev prava na del moralke, ekonomije, sociologije
- Etične norme je težko zapisati kot pravne norme
- Za študij filozofije prava bi morali biti dobri filozofi in pravniki (meje!)

Filozofija prava □ ne raziskuje dejstev, pač pa želi doumeti njihov smisel za medčloveške odnose; razlikuje se od zgodovine in teologije prava; vprašanje na katerega bomo iskali odgovor ni *quid iuris* (zakaj pravo obstaja ali kako izgleda konkretno), temveč *quid ius* (kje je pravo, kateri so njegovi temelji in njegov namen).

- Človeška oseba je središče in vrh prava
 - Prvi temelj prava
 - Vir izvornih vsebin prava
 - Utemeljitev obveznosti prava
 - Poslednji cilj prava
- Temeljna identiteta prava
 - Kant (kritika čistega uma) »pravniki še vedno iščejo definicije prava«
 - Kaj je pravo?
 - Grki: napetost med človeškim in božjim zakonom (človeško pravo kot izraz božjega)
 - ⇒ Platon in Aristotel: epikeja, aequitas (kanonična pravšnjost)
 - ⇒ To kar je prav je pred pozitivnim zakonom
 - Rimljani: »ius est ars et aequi«
 - ⇒ pravo je konkretizacija pravičnosti, pravniki pa tisti, ki častijo pravičnost in oznanjajo to kar je dobro ter pravično.

pravo kot red pravičnosti □ dati vsakemu svoje
quod iustum est □ kar je prav, pravično, pravšnje
facultas agendi □ zmožnost delovanja
pravo kot norma ali zakon

Tomaž Akvinski □ zakon je razumna ureditev dana od tistega, ki mu je dana skrb za skupnost v skupno dobro.

Zakon:

- razumna ureditev naravnana na blagor skupnosti

- objavi ga tisti, ki ima v skupnosti avtoriteto
- na ta način postane regula et mensura iuris
- cilj zakona: ustvariti razumni red, ki bo temeljil na pravičnosti

Pravo in pravičnost:

- vsaka oseba poseduje določene pravice
- pri pravičnosti gre za spoštovanje pravic posameznika
- dati vsakemu svoje – stalna in trajna volja pravično dati vsakemu svoje

Razdelitev prava

- Božje pravo.
 - ⇒ naravno pravo (zapisano v stvarstvu, Božji načrt s človekom – človek v svojem srcu čuti kaj je prav in kaj narobe)
 - ⇒ pozitivno pravo (razodevanje in spoznavanje tekom zgodovine – razni zakoni, samo SP, definiranje 7ih zakramentov, smrtna kazen..)
- človeško pravo (spremenljivo)

Strukturalni elementi prava

- pravo kot red ('Stvarnik je red položil v človeka..' – Janez XIII.) – red v družbi kot pogoj za skupno bivanje, dogovarjanje o naših skupnih stvareh; pogoji, da lažje živimo na podlagi odnosov ter za lažje doseganje ciljev
- pravo kot red pravičnosti – red sam ni dovolj, mora biti pravičen (dati vsakemu kar mu gre, vsakemu svoje); zakoni so v službi ljudi
- pravo kot red pravičnosti med ljudmi – ureja človekove odnose in sobivanje

odnos med pravom in naravnim pravom

- težave z opredelitvijo naravnega prava – izhodišče je narava človekove osebe in stvari – izkušnja
- obstaja nekaj, kar je po naravi prav, pravšnje, s tem, da obstaja
- NARAVA – izvor v kolikor je na začetku, tvori vsakršno bitje. Je tisto kar je avtonomno, neodvisno, nujno, izraz božje absolutnosti. Torej tudi tisto kar je dovolj samemu sebi in ne potrebuje zunanje utemeljitve.
- NARAVNO PRAVO – je izvor vsakega pravnega reda in je izraz reda v stvarstvu, utemeljuje vsak pravni sistem in mu daje legitimost.

Naravno pravo je tisto pravo, ki daje temelj in je stabilno. Je tisto, kar je podlaga pravnemu sistemu. Sprašuje se o pravu kot temelju in politični oblasti. Vsak pravni sistem mora torej imeti ta temelj. Naravno pravo ima povezavo z besedo narava – narava kot srž bitja, stvari, vsega kar je. Po naravi stvari ima človek pravico biti človek. Narava torej tvori vsakršno bitje, je avtonomno, neodvisno, nepogojeno od česarkoli zunanjega. V tem oziru je naravno pravo izvor vsakega pravnega reda. Vse to pa zaradi konkretne potrebe. Pravo ni samo po sebi dobro, če nima v sebi temelj narave. To temeljno, naravno pravo se ne spreminja, se pa spreminja način kako človek to dojema. Ni nekaj popolnoma absolutnega, saj se v zgodovini pravni sistemi nujno spreminjajo glede na potrebe. Naravno pravo obstaja pred vsakim izkustvom človeka; kot najvišji kriterij razodeva vsem temelje za pravičnost.

Odnos med pravom in pravnim redom

Pravo je red pravičnosti med ljudmi. Pravni red je urejanje družbenega sobivanja.

- Različnost prava in pravnega reda – prvo obstaja pred drugim. Pravni red ne predpostavlja vsega prava. Pravo je pred pravnim redom in s tem zanikamo zakonizem (ni prava zunaj zakona – pravni legalizem)
- Presežnost prava nad pravnim redom
- Komplementarnost

Pravni red je odraz prava v določenem trenutku. Pravni red mora odgovarjati pravičnosti. Tudi ZCP se spreminja glede na potrebe in to, da bo čimbolj pomagal človeku kako priti do svojega cilja. Največji zakon Cerkev je zveličanje človeka, cilj pa večno življenje. Pravo je torej osnova za razvoj pravnega reda. Pravni red je posledica prava, temelj je pravičnost.

Zavrnitev nepersonalističnih pravnih teorij

Se predpostavljajo kot središče človeške osebe; človek je cilj pravnih odnosov.

- Pravni pozitivizem – ima zakonodajno vlogo, ki jo izvaja javna oblast; pravo skrči na zakone. Obveznost prava je oproščena z avtoriteto oblasti. Slednja je ločena od stvarnosti in ne posluša ljudstva. Pomembna je moč, pravilno je tisto kar je ukazano. Gre za pravno zaslužnjevanje, legaliziranje samovolje.
- Pravni normativizem – pravo kot norma, merilo za ravnanje. Ni pomembna vsebina temveč norma.
- Pravni institucionalizem – obstoj skupnosti je pogoj za njeno organiziranost.
- Pravni kontraktualizem – pravo kot pogodba. Važen vidik pogodbe, ki je postavljena na začetek prava. Določa ciljnost in opravičuje obveznost. Pogodba nad delodajalcem in delojemalcem.
- Pravni realizem – izhodišče je učinkovitost prava. Na anglosaksonskih področjih – sodijo na temelju preteklih primerov (šibka točka: vzameš tisti primer, ki tebi ustreza).

TEOLOGIJA PRAVA

Pravo in teologija

- Kaj je cerkveno ali kanonsko pravo? = primarni in orginarni sistem; sistem, ki je v samemu sebi zadostno utemeljen – kot cerkveno pravo z božjim razodetjem.
 - Kanon iz gr. (lat. Canon, -onis, m.; pravilo)
 - ⇒ SP – svetopisemski kanon, ki je kot tak avtentični in zaradi tega določen in zbran v zbirko svetopisemskih knjig
 - ⇒ 'mašni' kanon (pred koncilom) – evharistične molitve
 - ⇒ kanonizacija svetnikov – spoznani od vrhovne avtoritete Cerkev za svetnike; tisti, ki so na nadnaraven način živeli evangelij
 - Codex Iuris Canonici (ZCP) – sistematična zbirka pravnih norm
- Tradicionalni pristop – skupek zakonov pristojne cerkvene oblasti
- Pomisleki v preteklosti proti pravu v Cerkvih:
 - ⇒ Pravni sistem lahko obstaja le znotraj civilne družbe
 - ⇒ Cerkev ni javna institucija, pač pa skupek posameznikov, zato njen pravni sistem ni izviren
 - ⇒ Cerkvenim pravnim normam manjka avtoriteta (sankcije) zato niso pravne
 - ⇒ Pravna razsežnost ni skladna z duhovno razsežnostjo Cerkev (protestantizem)
 - ⇒ Cerkev ne more imeti pravnih norm, ker je zgolj duhovna stvarnost
- Utemeljitev cerkvenega prava
 - Institucionalno življenje Cerkev je bilo od začetka urejeno z zakoni
 - Cerkev je duhovna in hkrati vidna – zemeljska (C8)
 - ⇒ Iz koncilskega učenja je razvidno, da Cerkev kot urejena družba potrebuje pravo (ubi societas, ibi ius – pravni sistem, ki bo urejal odnose in na tej podlagi pomagal izvrševati naše poslanstvo)
 - ⇒ Posebnost: človeško in božje pravo – ni samo ali eno ali drugo, temveč je oboje hkrati

Božja in človeška oblast

- Cerkev je božja in človeška, vendar ena stvarnost (prim. C8)

- »koncil je poglobil nauk Cerkve kot mističnega telesa. Pravnika obvezuje k bolj temeljitemu raziskovanju in iskanju temeljev pravne znanosti v SP in v teologiji (...) in v povezavi z rimskim pravom ter pravom drugih civilizacij«
 - ⇒ božje pravo (naravno pravo) se izraža v naravi stvari, človek ga spoznava s srcem
 - ⇒ pozitivno božje pravo (razodeto v SP, cerkvenem učiteljstvu in radaciji)
- tesna povezanost med svetim izročilom in SP
 - ⇒ cerkvena oblast obstoji in je vir človeškega prava v Cerkvi v moči božjega prava, ki ji daje legitimnost
 - ⇒ enovitost med božjim in cerkvenim pravom

Pravna gotovost

Posebnost cerkvenega prava je v tem, da je sestavljeno iz razodetja – božjega prava in človeškega prava.

- Cerkevno pravo ni primerljivo s človeškimi pravnimi sistemi. Pravno in duhovno se združita.
- Človeško je nepopolno in potrebno spremembe.
- Moto proprio – iz lastnega nagiba: papež se je sam odločil in izdal lasten dokument oz. ga naročil.
 - Dekreti □ odloki
 - Reskripti: reskriptive – na prošnjo odgovorijo; se izda na podalgi prošnje
 - Cilj kanonskega prava: zveličanje duš?
 - Upoštevati duha: včasih je treba upoštevati tudi okoliščine, stanje človeka – korekcija norme
 - ⇒ Kanonska pravna pravičnost: upoštevati tisto, kar je prav
 - ⇒ Instituti: reskripti, privilegij, spregled ali druge milosti
 - ⇒ Območno pravo: izda škof, ordinarij; bolj podrobno za določena vprašanja, se škof odloči narediti dodatne zakone, ki pa morajo biti v skladu z ZCP in ustavo
- Stopnja sodišča v Rimu
 - Kongregacija za kler
 - Apostolska signatura

Pravo Cerkve

- V temelju je trdno in nespremenljivo, v kolikor je božje
- Ter notranje prilagodljivo, da more biti v službi človeka v vsakem času
- V kolikor je človeško, se to glede na potrebe spreminja
 - Novi zakoni se izdajajo na podlagi konkretnih primerov

Sporazumi med državo in svetim sedežem, je mednarodni in je nad vsemi drugimi zakoni v državi, tudi nad ustavo.

POTREBNOST IN VLOGA PRAVNEGA REDA V ZGODOVINI

Zgodovinska potrebnost pravnega reda

Potrebnost pravnega reda narekuje:

- Pravica do življenja v urejeni družbi
 - Človek je poklican k celostnemu razvoju svoje osebe
 - Celostni razvoj mora doseči skupaj z drugimi
 - Posameznik potrebuje možnosti za razvoj in rast
 - Urejena skupnost: temeljna pravica ter dolžnosti priznane in prenesene v življenje
- Pravica do dostojanstva, celostne človeške integritete in zaščite
 - Človek je vedno v odnosu z drugimi / možnost spota / uredba sankcij
 - Pravni red je nujen za urejeno družbo in odnose v skupnosti (prim. Zakramenti)
 - Pomaga povrniti prizadete pravice
 - Pravna zaščita mora biti učinkovita, nepristranska, objektivna – kriterij je pravičnost

Zgodovinska vloga pravnega reda

- Pravni red v odnosu do posameznika
 - Socializacija: skrbi za urejene odnose, sobivanje, solidarnost, zavest o lastnih pravicah
 - Združevalna naloga pravnega reda
 - Usmerjevalna vloga pravnega reda
 - ⇒ Zakoni najprej vzgajajo, potem ukazujejo. Preden zakon ukaže, poda pomen vrednot
- Promocija v povezavi s skupnostjo
 - Razlagalna funkcija
 - Sprava med posamezniki: kako ravnati v nastali situaciji:
 - ⇒ Ugotavljanje ničnosti zakona
 - ⇒ Premoženjska vprašanja
 - Spreminjanje posameznikov: pravni red upanja, spreminja, socializira tudi s pomočjo avtorirete
- Promocija humanosti
 - Izvršna funkcija
 - Inovativno poslanstvo: CP: služenje bližnjemu: pastoralna vloga

2.DEL: ZGODOVINA KANONSKO-PRAVNIH VIROV

SVETO PISMO KOT KANONSKO PRAVNI RED

- Cerkev je zgodovinsko dejstvo in kompleksna stvarnost (SP, drugi veri)
 - Kanonsko-pravni red temelji na volji ustanovitelja Cerkve JK
 - Cerkev je skrivnostno Kristusovo telo, živa skupnost Boga
- SP kot božja beseda, njen zapis, kjer se odraža človekova potreba, želja po odrešenju. Cerkev kot živo telo, za kar je potreben osebni odnos do Boga.
- Izraelovo ljudstvo v Jezusovem času
 - ⇒ Jezus je bil judovski državljan in je živel v skladu z tedanjimi zakoni (povezava med vero, moralo in politiko).
 - ⇒ Pravna ureditev Izraela je utemeljena v Pentatevhu, Talmudu in drugih spisih.
 - ⇒ Jezus ne odpravlja politične institucije, ustanovi pa duhovno stvarnost – Cerkev. Ima nove cilje, sredstva in članstvo.
 - ⇒ Cerkev se je začela v Jeruzalemu in se razširila povsod (temelj apostolski zbor – glava vsega je Peter).
 - ⇒ Ločitev med sinagogo in Cerkvijo (=ločitev med politiko in vero).
 - NZ v JK
- V Jezusu se je izpolnil božji načrt (spoznamo ga preko evangelijev).
- a. Jezus
 - Njegovo vlogo razumemo preko prerokb SZ
 - Cerkev kot skupnost ima življenje po Njem (zakramenti)
 - Povezuje vse narode in rase
 - Apostolom podeli oblast (učite, krščujte, oznanjajte, odvezujte grehe..)
 - Različnost poslanstva (Peter, drugi apostoli, verniki)
 - b. Apostoli
 - Predstavljajo steber Cerkve
 - Njihovo poslanstvo nadaljuje škofovski zbor skupaj s Petrovim naslednikom
 - Institut Božjega prava – mistična organskost, ki naj si poslužuje sredstev (zakramentov)
 - a. Organskost cerkvene strukture
 - b. Božje in apostolsko pravo v tej strukturi

c. Evangelij kot temeljni zakon Cerkve

RAZVOJ KANONSKEGA PRAVA V ZGODOVINI CERKVE

Zgodovino kanonsko-pravnih virov delimo na tri obdobja:

1. prvih tisoč let delnih zbirk vključno z Grazianovim dekretom (1140); nikoli priznan kot kanonska zbirka, temveč le kot zbirka dotedanjih zakonov, ki je bila kot taka bolj kot učbenik, za poučevanje na fakultetah.
 2. klasično obdobje (*corpus iuris canonica*); prve sistematizacije
 3. obdobje po tridentinskem koncilu (1545-63). Je zelo pomemben s stališča, da je določil kanonične oblike poroke (ta, ki jo imamo še danes) – dekret dameci (pravna oblika proke – pred dvema pričama pri domačem župniku; drugače od njega potrebno pooblastilo)
- prvih tisoč let ni sistematičnih zbirk; niso pravno utemeljene.

- Tisoč let delnih zbirk

različne teorije:

⇒ začetki pravne normative segajo v 12.sto.

⇒ cerkev je pridobila pravni sistem ob srečanju z rimskim pravom

0 štiri obdobja pravnih virov v 1.tisočletju

a. popaostolska Cerkev

- Didache (50-70); prisotnost škofov in diakonov, krst, evharistija
- pismo Klemen Rimskega Korinčanom (95); papeška služba, apostolsko nasledstvo
- Ignacijeva pisma (107); služba škofov in diakonov
- Hermesov pastir (150); Cerkev v 2.sto., nekatere institucije
- Justin (+156); disciplina, podaljevanje krsta in evharistije
- Evzebij iz Cezareje (4.sto); cerkvena zgodovina

b. teologija in disciplina, preganjanje Cerkve (193-313)

- oblikujejo se prve cerkvene strukture, na osnovi apostolske tradicije
- lokalni koncili, čas kontraverze, herezije, shizme (Ciprijan – veljavnost krsta)
- čas utrjevanja škofovskih sedežev
- rimska Cerkev dobiva prevlado nad drugimi cerkvami
- Cerkev se utrjuje v Mali Aziji, Egiptu, Kartagini, Rimu
- Sklicevanje na tradicijo postane metodični pristop
- Psevdoapostolske zbirke (4.-9. sto) vsebujejo praktične pravne predpise: *Traditio Apostolica*, *Didascalia Apostolorum*, apostolska konstitucija, druge zbirke (Egiptovski kanoni, spovedni kanoni, apostolski kanoni)

c. Cerkev v obdobju očetov; antične zbirka (4.-6.sto.)

- 313: Milanski edikt, Cerkev postane svobodna
- 389: Teodozijev edikt: krščanstvo postane državna vera
- s Konstantinovim mirom se začenja obdobje razvoja krščanskega prava (kanoni in dekretali)
- dekretali: odgovori papežev na vprašanja lokalne Cerkve
- v 4. in 5.sto. je bilo okrog 50 koncilov; skliceval jih je cesar, papež pošlje legate
- Vse bolj se uveljavlja cesarska zakonodaja (Justinjan)
- Razdelitev avtentičnih zbirk: glede na geografsko lego (V&Z), glede na notranjo zgradbo (kronološke in sistematične; splošne in posebne) ter glede na avtorja ali izvor.
- Najbolj znane antične pravne zbirke: *codex theodosianum* v 16ih knjigah, *corpus iuris civilis* cesarja justinijana (528-534), *nomocanoni* na vzhodu.
- Pomembne poznejše zbirke: *collectio Dionisyana* (konec 5.sto.), skupek norm kanonov nicejskega in kalcedonskega koncila, prevedenih iz grščine v latinščino; *collectio Hispana*, grški in afriški koncili z dekretali papeža Damaza; *collectio*

Dionysio-Hadriana, dekretali, ki jih je pošiljal papež Hadrijan Karlu Velikemu 774.

- Prvotni viri prava so: SP; tradicija (predvsem v prvih stoletjih); koncili; akti rimskih papežev.
- Drugotni viri prava so: civilno pravo; teološki teksti; redovna pravila; cerkveni očetje; zgodovinski zapisi.
- Posledica raznih pravnih zbirk: večanje količine prepisov; nove napetosti zaradi neenakosti; herezije, shizme, dekadenca na verskem področju.

d. Evropejska Cerkev pod barbarškimi kraljestvi do gregorijanske reforme (11.sto.)

- Značilnosti: vdor barbarov in arabskih plemen spremeni strukturo Cerkve. Vedno večji razdor med V&Z Cerkvijo (dokončni razkol 1054). Karel Veliki obnovi Evropo v svetem rimsko-nemškem cesarstvu. Cerkev je odprta za sprejem novih narodov in uspe združiti staro rimsko in krščansko tradicijo z novimi tokovi. Tudi v Cerkvi je bil urejen fevdalni sistem – posledica: dekadenca in simonija.
- Cerkev na otokih: center cerkvenega življenja so samostojne opatije, izvzete iz jurisdikcije škofov. Poudarjeno asketsko življenje. Razlike med antično in otoško Cerkvijo: antična Cerkev – javna pokora, izključitev iz občestva, po spokoritvi slovesen sprejem v občestvo: otoška Cerkev – ni izključitve iz občestva in ponovnega slovesnega sprejema, spovednik sugerira, na kakšen način se penitent poboljša, pokora pa je dolga in trda, nadomestek pa molitev in dobra dela.
- Razvoj prava se nadaljuje: nova sistematična znanstvena metoda na področju raziskovanja prava. Stare pravne zbirke so posodobljene, svoboda škofov in primat rimskega papeža – Falsi Dekretali. Španija in Anglija v času gregorijanske reforme uvedeta nove disciplinske norme. Uveljavljajo se rimske sinode, udeležujejo se jih tudi laiki. Uvedba mešanih zakonov za cerkveno in civilno področje.
- Značilnosti predgregorijanske dobe: boj za investituro, papež pridobiva moči, vrnitev k antičnim koreninam, razvoj duhovnih gibanj in menišva (Cluny), tendenca reformirati Cerkev, ponovno ovrednoteno rimsko pravo, kanonsko pravo postaja znanost in se odcepi od teologije (ločnica Gracijanov dekret)

Torej, prvih tisoč let ni nobene avtentične zbirke, obstajajo pa dokumenti – dekretali, pri katerih je poudarjena avtoriteta papežev, ki se močno sklicujejo na avtoriteto (še posebej apostolsko). Preobrat se zgodi z vdorom barbarskega prava – nov pravni sistem germanskega sveta (frankovsko-germanski), ki zaznamuje razvoj prava do današnjih dni (le tega zaznamuje fevdalni red od 6.sto.dalje; potreben fevd za ustanovitev škofije). Močno je tudi rimsko pravo (Teodozijevo in Justinijanovo zakonik, 400-500), kasneje zaton rimskega prava kljub njegovi nadaljni pomembnosti. V Cerkvi je močna povezava med Cerkvijo in državo (od 4.sto. dalje). Cesarji podpisujejo cerkveno zakonodajo (895 – potrebno se poročiti pred duhovnikom za civilno priznanje, zaradi pravne jasnosti pri dediščini). Z Cerkev te oblike poroke ni bilo vse do tridentinskega koncila.

Gracijanov dekret – »Concordia Dicsondantum Canonum«

- Prenova in sinteza kanonsko-pravne znanosti
- Avtor dekreta je magister in menih Gracijan (v Bolgini je v 12.sto. učil pravo)
- Dekret: zbirka kanonsko pravnih tekstov
- Obširno delo je pripravljalo v letih 1120-1140, brez naročila (neavtentična zbirka za poučevanje)

Takoj v prvi knjigi razlaga osnovne pojme kot so: naravno in božje pravo (pravi, da so vsi zakoni ali božji ali človeški), govori o pravu kot splošnem pojmu (gre za zapisano pravno normo, v tem kontekstu je pravo širši pojem, zakon ožji, saj mora biti zapisan), razlaga celo kaj je običaj ind. Uvede novo metodo, metodo za študij, za kar je potrebna argumentacija, jasna trditev s podkrepljenim temeljem.

o Razdelitev dekreta na tri dele:

- ⇒ Prvi del je razdeljen na 1001 Distinationes (obravnavajo pravne principe)
- ⇒ Drugi del vsebuje 36 Cause (fiktivni primeri)
- ⇒ Tretji del: vprašanje Quaestio

- Metoda:
 - ⇒ Dekret ni sistematičen učbenik, temveč zbirka traktatov o temah; navodilo za študij
 - ⇒ Razlaga Gracijana ali njegov komentar k tekstu se imenuje Dicta Gratiani
 - ⇒ Na začetku avtor razloži načela Dicta introductoria
 - ⇒ Začetki pravnih traktatov se imenuje Distinctiones ali Cause
 - ⇒ Iz pravnih primerov izhajajo Quaestiones
 - ⇒ Trditve so podkrepljene z določenimi znanimi strokovnjaki za in proti: Auctoritates, Decreta, Capita, Capitula, Canones
 - ⇒ V dicta, ki so unešene v tekst, avtor razloži pravila za interpretacijo teksta
 - ⇒ Med seboj konfrontira različne tekste
 - ⇒ Kriterij: časovni, lokalni itd. (mlajši prepisi prevladajo med starejšimi)
- Viri:
 - ⇒ Svetopisemski teksti
 - ⇒ Kanoni koncilov
 - ⇒ Citati cerkvenih očetov in cerkvenih pisateljev
 - ⇒ Fragmenti Justinijanove in Teodizijeve zakonodaje
 - ⇒ Barbarski pravni elementi in frankovske kapitulacije
- Pomen dekreta:
 - ⇒ Uporablja se za poučevanje
 - ⇒ Nima zakonske moči
 - ⇒ Pravna vrednost je tolikšna, kolikšna je avtentičnost citiranih kanonov
 - ⇒ Ob poučevanju so nastajale Glose iz katerih nastanejo povzetki Summe

Dekretali

- So naročila papežev; imajo splošen pomen za celotno Cerkev ali njen del.
- V času Gregorja IX. (1234) ime pride na točno določene pravne zbirke.
- Dekretali pred papežem Gregorjem IX. (1227-41)
 - Gracianov dekret je povzročil prepoved študija prava
 - V tem času so bili papeži, ki so bili pravniki: Aleksander III. (1159-81), Inocenc III. (1198-1216)
 - Dva lateranska koncila: III.lat.koncil (1179) in IV.lat.koncil (1215)
 - Koncilski teksti povzročijo nastanek novih tekstov, ki se dodajajo dekretu
 - Rajmund Penafontski
 - Bernardus Papiensis
 Razdelitev na knjige, naslove, poglavja; bilo je pet knjig: Index, Indicium, Clerus, Connubia, Crimen.
- Dekretali Gregorja
 - Papež po izvolitvi naroči Rajmondu, naj popravi novo zbirko
 - 5.nov. 1234 z bulo Rex Pacificus razglasi zbirko
 - zbirka vsebuje dotedanje pravne tekste (dekretale, koncilске odloke, tekste očetov, civilno zakonodajo)
 - je navadna zbirka pravnih tekstov Cerkev (za razliko od Gracijanovega dekreta)
 - zbirka ni imela uradnega imena; citiramo jo z 'X'
- Zbirke po obdobju Gregorja
 - Moč papeštva zraste
 - Dekretali imajo vse večji pomen. Papeži: Inocenc IV. (1243-45), Gregor X. (1271-76), Nikolaj III (1277-80)
 - Bonifacij VIII. (1294-1303) naroči novo pravno zbirko: Liber Sextus
 - Klemen V. (1305-14); pravna zbirka: Clementinae

- Janez XXII (1316-34): pravna zbirka Extravagantus Joannis XXII
- Dekretali Urbana IV (1261-64) in Sixta IV. (1471-84): Extravagantus Comunes
- Razvoj kanonsko-pravne znanosti z dekretalisti
 - Dialeksična metoda (razprave med pravniki)
 - Razlikovanje med viri in pravo znanostjo, med teologijo in pravom
 - Poudarek bližini kanonskega in rimskega prava
 - Razvoj fakultet: Bologna, Paris, Oxford
 - Znani kanonisti (Rajmund P.)
 - Od 14.sto. dalje razvoj prava nazadnje